

بکرا منڈی

منّھا: بکرا کہ بکری کہ بھیڑوآں نوں پھڑاں جی

حکم کرو! کدھروں دی واڑے وچ وڑاں جی

ایہہ ویکھو دانہ اک ”اے ون“ مال چوں

ملکوال بولدا جے ایہدے وال وال چوں

ڈیڑھ من پگا ایہدا گوشت بھانویں تول لو

ایہدے نال بھانویں انگریزی وچ بول لو

ملک صاحب: گلاں دی مشینیں ایں تے کاں کاں بولنائیں

ہتھیں گنڈھاں چاڑھ کے تے دندان نال کھولنائیں

سدھی ساویں گل کر ایہدا کیہ لینا ایں

ٹول ٹیکس سنے مینوں کئے وچ پینا ایں

منّھا: پے جائے گا آپ نوں ایہہ پندراں ہزار دا

دانہ صاف ستھرا جے جھوٹ نہیں میں ماردا

ملک صاحب: پندراں ہزار وچ تے کار آجاندی اے

فون لگ جاندا اے بہار آجاندی اے

منّھا: ہولی بولو ملک صاحب! جھٹ نہ گزارے گا

سُن لیا بکرے تے دُھڈھ کڈھ مارے گا

تسین کچھ اگے وڈھو میں چکھے ہٹناں

مُل والی رستی نوں میں ہور ذرا وٹناں

پندراں ہزار چوں روپیہ گھٹ کر لو

مک گئی جے ہُن بس فٹو فٹ کر لو

ملک صاحب: چُپ اوئے گِٹھاں نال قد پیا مننائیں
اُدے جاندے پنچھی دے پر پیا گننائیں
گلاں نیں توں صبح دیاں کتیاں تراشیاں
ساڈے جیہے شریفیاں نال کریں بدماشیاں

ملک صاحب! تئیں کیہڑے پاسیوں شریف او
اسیں بدماش آں تے تئیں ساڈے چیف او
گل سُنو بُرا نہ منانا میری بات دا
سچی سچی دساں آج دن اے جمعرات دا
ہُن تئیں بکرے دا بھُل جاؤ رستہ
کم کرو ایس توں وی سستا تے ختہ
منڈی وپوں نکل کے تے شہر وچ وڑ کے
لئی جاؤ رستے چوں کُکڑ اک پھڑ کے

مشق

- 1- تھلے دتے لفظاں دے واحد لکھو:
بھیڈ و آں، گلاں، گنڈھاں، دندان، گٹھاں
- 2- محاوریاں دا مطلب لکھو۔
ہتھیاں نال گنڈھاں چاڑھ کے دندان نال کھولنا
اُدے پنچھی دے پر گتنا، گلاں تراشنا
- 3- ایس مکالمے دا مفہوم اپنے لفظاں وچ لکھو۔

ملک صاحب:

گلاں دی مشینیں ایں تے کاں کاں بولنائیں
ہتھیں گنڈھاں چاڑھ کے تے دندان نال کھولنائیں
سدھی ساویں گل کر ایہدا کیہ لینا ایں
ٹول ٹیکس سنے مینوں کئے وچ پینا ایں

فرہنگ

آ		ب	
آبِ حیات	سدا دی حیاتی دین والا پانی	اُلی لہہ جانا	کائی لٹھ جانا
آساشاں	سہولتاں	اُلیکو	نقش بناؤ
آلودہ	لہڑیا ہویا	امبر	اسمان
اُڈیک	انتظار	اُمّت	قوم
آہرے لگنا	کسے کم کار وچ رُجھناں	انت	اخیر
آہنڈ گواہنڈ	پڑوسی	انج	ایس طراں
اُپڑنا	پہنچنا	انگ	رشتہ دار
اپیل	درخواست	انصار	مقامی لوگ
اتھرو	آنسو	اوٹک	آخر کار
اِجڑ	بکریاں دا گلہ	اونتری	بے اولاد، دغا باز
اِج	وِج	آہنا	گھونسلہ
اچھ	خاص	ایانے	بچے
اُچیری	اُچی	بارڈر	سرحد
اختا ہوکے	تنگ ہوکے	بارے	بار بار، متعلق
اُدم	حوصلہ	بانکی نار	الہڑ ٹیار
اُساری	تعمیر	بانے	لباس
استقامت	پکیائی	بانے	غلام
اطاعت	فرمانبرداری	بھانے	پسند آنے
اک مُٹھ ہونا	اکٹھیاں ہونا	بھاگوان	خوش قسمت
اکلایا	تنہائی	بھاہ	اگ
اگرچھڑ	اگے پچھے	بھانٹھڑ	الاؤ
اگیان	لا علم، جاہل	بھاگاں بھری	خوش قسمت
اقلیم	سلطنت، ملک	بھنڈار	ذخیرہ، ڈھیر

بھوں گیا	گھم گیا، چکرا گیا	پھپھیر	پھپھٹی دا پتر
بھورا	ذرا، تھوڑا	پھٹیا ہویا	پلیا ہویا، مغرور
بھونیں	زمین	بھٹ	زخمی
بٹ بٹ	حیرانی نال	پھٹپھر	ٹٹی بھٹی
برادری	رشتہ دار	پھرک	تڑپ
برگزیدہ	چُنیا ہویا	پکھوتا سیس	پکھتاویں گا
بدیشی	غیر ملکی	ت	
بشر	بندہ	تاہنگ	انتظار
بلا	مصیبت	تڑکے	سویرے
بُھّا	ہوادا جھوٹکا	تڑنا	آکڑنا
بولی مارنا	طعنہ دینا	تڑکی تازی	اعلیٰ نسل دے گھوڑے
بیا	دو جا	تصوف	روحانی علم
بیلی	دوست	تصوّر	خیال
بیعت	تھاتے تھارکھ کے وعدہ کرنا	تقویٰ	پرہیزگاری، خدا دا خوف
	پ	تلقین	ہدایت
پڑائے	سکے	تمیز	فرق
پت جھڑ	خزاں	توکل	بھروسہ
پُجّا	اپڑیا	توقیر	عزت، وقار
پر بت	پہاڑ	تھکیواں	تھکاوٹ
پسارا	کھلارا	تھندے	روغنی
پُشتاں	نسلاں	ٹ	
پنڈا	جسم، جُستہ	ٹپکر	مذاق، طنز
پنگرنا	پھٹنا	ٹوہراں	شاناں
پنج ہزاری	قیمتی، اک عہدہ	ٹھلھ نہ سکلیا	سہہ نہ سکلیا
پکھ	ملاوٹ، طرف	ث	
پیشانی	مٹھا	ثقافت	ریتاں، رسماں، رواج

چوکی	--- زیادہ	ثناء	--- تعریف
چھٹاں	--- مسخریاں، شرارتاں	ج	
چیجاں	--- چیزاں	جا	--- جگہ، تھاں
چھڑاں	--- لہراں	جائے	--- جا کے
چھمک	--- نرم سوٹی	جاں نثار	--- جان قربان کرن والا
چھوپے پانا	--- چرخہ کتنا	جگدا	--- بلدا
چھوٹیاں	--- تلواراں	جگراتا	--- رات داجا گنا
چھوٹ پشت	--- چھوٹ نسل	جندڑی	--- زندگی
ح-خ		جوکر	--- مسخرہ
حالت زار	--- بھیڑی حالت	جون	--- شکل، قسم
حرص	--- لالچ	جھانجھیرے	--- جھگڑے
حمد	--- اللہ دی تعریف	جھبڈے	--- چھیتی
خانوادہ	--- خاندان	جھڑی لگنا	--- مسلسل بارش ہونا
خطاب	--- عزت والا ناں	جھلکارا	--- درشن
خفیہ	--- لگیا ہویا	جھنبنا	--- مارنا
خورشید	--- سورج	جھنڈ	--- بچے دے وال
خورے	--- شاید	چ	
خیانت	--- بے ایمانی	چا	--- خوشی
د		چارا	--- علاج
دستگیر	--- ہتھ وٹان والا	چاہت	--- محبت
دلا سہ	--- تسلی	چاہوان	--- چاہن والا، خواہش مند
دلدر	--- دکھ	چپے چپے تے	--- تھاں تھاں تے
دلیر	--- دلیز	چتارن	--- ورد کرنا
دھوڑ	--- مٹی گھٹا	چٹ کپڑیئے	--- سفید پوش
دھن	--- دولت	چرخ	--- اسمان
دھرم	--- مذہب	چنتا	--- فکر

دھریائے	پیا سے	سرفروش	جان باز، جان قربان کرن والا
دھرتی	زمین	سردار	آقا
دھیا	اے بیٹی	سدا	بلاوا
ڈ		سدا ہراں	خواہشاں
ڈنگوری	سوٹی	سُفنا	خواب
ڈوہنگائی	گہرائی	سکھنا	خالی، کلا
ڈیہنہ	دن	سمے	ویلے
ر		سنگ	ساتھ
راکھی	حفاظت	سنکئی	ساتھی
رُت	موسم	سنگھ	گلا، حلق
رُپا	چاندی	سنسار	دُنیا
رشناں	کرناں	سُنہیا	پیغام
رُشنا	چمکا	سوائی	زیادہ
رُکھاں	درختاں	سو بھا	خوبصورتی
رمز	اشارہ	سوکھ	سُکھ
رولا	شور	سُول	درد، تکلیف
ریت	رسم	سولی	پھانسی
رُجھ گیا	مصرف ہو گیا	سُو ہے	لال، سُرخ
ز		سہج	اسان، آہستہ
زمی	زمین	سہل	آہستہ، اسان
زُہد	عبادت	سیانا	عقل مند
س		سیہان	پہچان
سانگے	واسطے	ش	
سا کا چاری	رشتہ داری	شالا	اللہ کرے
سا کنیاں	رشتہ دار عورتاں	شباب	جوانی
ساوے	ہرے	شرک	کفر

ک	ک	شرماکل	--- شرمیلا
کارکن	--- کم کرن والا	شریکا	--- برادری
کتا بچہ	--- نئی کتاب	شعور	--- سمجھ، عقل
کجنا	--- ڈھکنا	شفاعت	--- سفارش
کال	--- قحط	شملہ	--- طُڑہ
کاگڑی	--- اگلیٹھی	شوہ	--- خاوند، مالک
کرتب دکھانا	--- تماشہ دکھانا	ص-ض	
کُلی	--- جھگلی	صباح	--- سویر
کنگال	--- غریب، محتاج	صبون	--- صابن
کُوڑے	--- جھوٹے	صندلی	--- اگلیٹھی دی قسم
کوسنگ	--- دشمن	صوم	--- روزہ
کُوکاں	--- چیکاں	ضبط	--- روکنا
کُھنڈ	--- لاٹھی	ع-غ	
کھنڈن	--- کھلرن	عالم	--- حالت
کھنہ	--- پَر	عاصیا	--- اے گنہگار
کھنڈور	--- چٹا سفید	عجز	--- عاجزی
کھیہ	--- خاک، مٹی	عدل	--- انصاف
ککھ نہ رہنا	--- ککھ نہ رہنا	عرفان	--- پہچان
کلچر	--- رہن سہن	عزم	--- حوصلہ، ارادہ
ق	ق	عظمت	--- وڈیائی
قلب	--- دل	غفار	--- بخشش والا
قیادت	--- رہنمائی	غم گسار	--- غم ونڈن والا
گ	گ	ف	
گبھرو	--- جوان	فراق	--- وچھوڑا
گرڑھتی	--- گھٹی	فصیل	--- دیوار
گیڑ	--- دور، پھیرا	فیض	--- برکت

گورستان	قبرستان	مسافت	پنڈا، سفر
گھٹنا	ڈالنا	معرفت	پہچان
گراں	پنڈ	مستحق	حقدار
گھسمیلا	میلے رنگ دا	مسیر	ماسی دا پُتر
گھیل کے	کھچ کے	مشال	مشعل
ل		مشنڈا	ہٹا کٹا، بد معاش
لچھن	طور طریقے	من موہنا	دلکش
لکھاں	تحریر کراں	مولے	میلے
کلکر	لکارنا	مویں	میں وی
لو بھ	لا لچ	مُشک	خوشبو
لو	چانن	مٹھڑا	مٹھا
لیٹراتا	کپڑے	معبود	جہیدی عبادت کیلئے جاوے
لیکھ	قسمت	معروف	مشہور
م		من	دل
مان تران	فخر	منگ	مطالبہ
مانک	موتی منکے	مُوکَل	دکیل کرن والا
مانگ	والاں وچ چیر	مہاجر	ہجرت کرن والا
مبلغ	تبلیغ کرن والا	مہار	واگ، اُونٹ دی تکیل
محکم	کپی	ن	
مُتھی	مقرر	ناراں	ٹیاراں
متا پکانا	فیصلہ کرنا	نت	ہمیش
متر	دوست	نگہدار	محافظ
متیں	عقل دیاں گلاں	نمانا	وچارا
مڈھلی	بنیادی	نڈھے	منڈے
مڑ	فیر، دوبارہ	نمھی	ہلکی
مساوات	برابری	نکھٹ	تھک ہار جانا

نوٹکلا	--- انوکھا	وساہ	--- بھروسہ
و		ولا کے	--- مڑ کے
واڑ	--- کنڈیاں دی واڑ یا احاطہ	وسنیک	--- وسن والے
واویلے	--- رونا دھونا	وسوں	--- رہن سہن
واہی وان	--- کسان	وسیب	--- رہن سہن
وَت	--- دوبارہ	ہ	
وٹ	--- غصّہ	ہڑھ	--- سیلاب
وٹی وٹی	--- رُستی ہوئی	ہتک	--- بے عزتی
وخت	--- مصیبت، مشکل	ہکا بکا	--- حیران
وعظ	--- تقریر، نصیحت	ہما تڑ	--- ساڈے جیہے
ونجنا	--- جانا	ہمینا	--- تھکنا
ونگار	--- بلاوا	ہنجو	--- اتھرو
وڈیانا	--- عزت دینا	ہوکا	--- آہ بھرنا
ورشہ	--- پیودادے دی جائداد		

کتابیات

ناں کتاب	لکھاری/ترتیب کار	چھاپن ہار	چھاپن داور ہا
ابیات باہو	پروفیسر ڈاکٹر سلطان الطاف علی	حضرت غلام دستگیر اکادمی	1988
احسن القصص	مولوی غلام رسول عالمپوری	پنجابی ادبی اکادمی لاہور	1961
اکلاپے دامسافر	عارف عبدالمبین	ٹیکنیکل پبلشرز، لاہور	1972
بیلے بیلے	احمد ظفر	مکتبہ نو، روالپنڈی	1964
پانی وچ مدھانی	عبیر ابو ذری	عبیر ابو ذری، فیصل آباد	1994
دیوان گشتہ	میاں مولا بخش کشتہ	میاں مولا بخش کشتہ اینڈ سنز لاہور	1958
ڈونکھے پنڈے	پیر فضل گجراتی	اشاعت کدہ۔ گجرات	1963
سسی پنوں	ہاشم شاہ	پاکستان پنجابی ادبی بورڈ، لاہور	1985
سک متراں دی	حفیظ تائب	عزیز پبلشرز، لاہور	1979
ستاراں دن	ڈاکٹر فقیر محمد فقیر	عزیز پبلشرز، لاہور	1965
فجراں	رؤف شیخ	ادارہ پنجاب رنگ، لاہور	1994
کلام شاہ مراد	شاہ مراد خانپوری	بزم ثقافت، چکوال	1966
کالے روہ جیہی صرف	اقبال سوکڑی	انڈس پبلی کیشنز ڈیرہ غازی خان	1978
کافیاں شاہ حسین	شاہ حسین لاہور	مکتبہ پنجدریا۔ لاہور	1964
کل کلام	منیر نیازی	ماورئی پبلشرز، لاہور	1988
کافیاں بلھے شاہ	سید بلھے شاہ	لوک ورثہ، اسلام آباد	1980
کلیات خواجہ فرید	خواجہ غلام فرید	پنجابی ریسرچ اکادمی، لاہور	1974
مہینہ وار لہراں شریف کنجاہی نمبر	ڈاکٹر سید اختر حسین اختر	مکتبہ لہراں، لاہور	1996
نویاں زیناں	اکرام مجید	مسلم پنجابی مجلس فیصل آباد	1990
ہمارے قائد	منظور حسین عباسی	ہجری مطبوعات کمیٹی اسلام آباد	1401
کی مدنی ماہی	قدر آفاق	اردو پنجابی محفل لاہور	
منزلاں	ڈاکٹر رشید انور	ادارہ پنجاب رنگ، لاہور	1968
ہیر وارث شاہ	مرتبہ عبدالعزیز باریٹ لاء	پنجابی ادبی اکادمی، لاہور	1964
مثنوی مولانا روم	دفتر اول مولانا روم	مکتبہ اردو ادب، لاہور	1958
گھر دا بوہا	غلام رسول شوق	فیصل آباد	1990
بکرا منڈی	ڈاکٹر انعام الحق جاوید		